

Huomiota vertailumuotoihin

Suomessa on kuten tiedetään kolme vertailuastetta: positiivi, komparatiivi ja superlatiivi. Näiden käyttöön ei liity varsinaisesti kieliopillisia pulmia, mutta tästä huolimatta tulee varsinkin sanomalehdissä silloin tällöin vastaan vääriä vertailuasteita tai virheellisesti taivutettuja muotoja. Näin on asia etenkin sellaisissa tapauksissa, jolloin joudutaan komparoimaan kirjallisperäisiä, puheessa harvoin esiintyviä adjektiiveja. Seuraavat esimerkit on poimittu painetusta sanasta, enimmäkseen lehtiä palstoilta.

»Mustaherukkaa voidaan koneellisesti korjata kahdellakin tavalla. Toinen ja tavallisin tapa on se, että marjat ravistetaan pensaista sopiville alustoille, ja toinen tapa on se, että satoa kantavat versot leikataan ja marjat täristetään vasta varastotiloissa. Toistaiseksi ei ole päästy selville, mikä tapa on edullisin.» Koska mainitaan vain kaksi tapaa, on käytettävä komparatiivia, siis: *toinen ja tavallisempi* tapa on se, että - - Samoin lopussa: Toistaiseksi ei ole päästy selville, *kumpi* tapa on *edullisempi*.

»Neuvostoliiton *Kuka kukin* on kertoo vain kahdesta poliittisen vallan huipun

lähelle kiivenneestä naisesta. Heistä tunnetuin, Jekaterina Furtseva, kulttuuri-ministeri, on jo tosin viitisen vuotta ollut pois puoluejohdosta.» Oikea ilmaus olisi *heistä tunnetumpi*, kun tunnettuja kansalaisia esittelevään teokseen on kelpuutettu vain kaksi poliittiseen huippuluokkaan kuuluvaa naista. Samanlainen virhe on seuraavassa virkkeessä: »J. M. on saanut tänä syksynä korjata kaksi muhkeaa kurpitsaa, niistä suurin, 24 kilon painoinen, on kuvassa.»

»Toinen toistaan kutsuvimpina loistavat Beirutin yössä huvittelupaikkojen neonvalot.» Oppilaat esim. voivat olla toinen toistaan lahjakkampia, eivät t.t. lahjakkaimpia. Pitäisi siis sanoa: Toinen toistaan *kutsuvampina* loistavat - -

»Milloin suomalaisten viihdeohjelmien juontajat ymmärtävät, että heidän on oltava mieluummin niukkasanaaisia ja mahdollisimman paljon taustalla pysyviä kuin jaarittelevia ohjelmien keskipisteitä.» *Kuin*-sanan yhteydessä voi tulla kysymykseen komparatiivi tai positiivi, mutta ei superlatiivi. Sanotaan esim.: Juon mieluummin kahvia kuin teetä tai juon yhtä mielelläni k. k. t. Virke olisi

siis korjattava: on oltava *mieluummin* niukkasanaisia ja mahdollisimman paljon taustalla pysyviä kuin --

»Valtion kireän rahatilanteen aikana mainittu summa (nim. puoluetukiaisiin myönnetty) olisi voitu käyttää asiallisimpiin ja ainakin kiireellisimpiin tarpeisiin.» Kysessä on vertaus, vaikka sitä ei ole suoranaisesti ilmaistu; puoluetukiaisia pidetään vähemmän tärkeänä kuin eräitä muita määrärahoja. Superlatiivin sijasta olisi näin ollen käytettävä komparatiivia: *asiallisempiin* ja *kiireellisempiin* tarpeisiin.

Lehtiotsikko: »Tavaraselosteet maalla tunnetuimpia kuin kaupungeissa». Käytettävä komparatiivia kuten edellisessä tapauksessa, siis *tunnetumpia*.

»Niitä (maaherranvirkoja nim.) ei aiota jakaa poliittisina palkintoina, koska maaherran tehtävät ovat jatkuvasti muuttumassa yhä keskeisimmiksi ja tärkeimmiksi.» Kun *yhä* esiintyy vahvistus-sanana, sitä käytetään komparatiivin yhteydessä, ei superlatiivin. Tehtävät ovat näin ollen muuttumassa *yhä keskeisemmiksi ja tärkeämmiksi*. Sama virhe on myös seuraavissa virkkeissä: »Lisäysinä tähän hajaannukseen ovat olleet stalinismin loppu, NL:n ja Kiinan väliset, yhä katkerimmiksi käyneet mielipide-croavaisuudet.» / »Nuoret intellektuellit, joiden päämääränä on lisätä nopeasti luku- ja kirjoitustaitoa, ovat käyneet yhä kärsimättömimmiksi.» / »Ei yksin ministeriöbyrokratia ja lakien laatiminen ole tehnyt lakikirjaa paksummaksi ja paksummaksi, vaan kansalaisten oma toivomus yhä täydellisimmistä laeista.» Korjaukset: *yhä katkerammiksi, yhä kärsimättömämmiksi, yhä täydellisemmistä*.

»Viime vuoden maailmanmestari R. T. kiisi jälleen huimapäisemmin Aulangon jäisillä laduilla, ampui rikkeitä ja otti mestaruuden toistamiseen.» Tarkoitus lienee sanoa, että R. T. oli hiihtäjästä huimapäisin, ja tässä tapauksessa olisi käytettävä superlatiivia: *kiisi huimapäisemmin*. Komparatiivikin olisi kyllä mahdollinen, mutta silloin olisi mainit-

tava myös vertailtava: *kiisi muita huimapäisemmin*.

»Tehtaiden nykyiset alueet ovat käyneet liian ahtaiksi ja erityisesti Tourulan tehtaalla tämä on selvimmin näkyvissä.» / »Kuuma linja muuan tärkein saavutus.» (Otsikko sanomalehdessä). Koska superlatiivi ilmaisee yliasteen, sen määrittäenä voi tulla kyseeseen *kaikkein*, mutta eivät sellaiset adverbit kuin *erityisesti, etenkin* tai *varsinkin*. (Tosin myös *kaikkein* on useimmiten tarpeeton lisäke.) Ensimmäisestä virkkeestä olisi *erityisen pyyhittävä* pois tai muutettava superlatiivi positiiviksi: ja erityisen selvästi tämä on näkyvissä Tourulan tehtaalla. Lehtiotsikon virheellisyys piilee siinä, että yksikkömuodossa olevan superlatiivin yhteydessä on pronomini *muuan*; kuuma linja on joko *tärkein saavutus* — tärkeämpi kuin mikään muu — tai *muuan tärkeimpiä saavutuksia*, siis yksi tärkeimmistä. Jos saavutukset ovat eriarvoisia, niistä voidaan tärkeimmät erottaa omaksi ryhmäkseen ja kuuma linja kuuluu juuri niihin.

»Vasta aamun valjetessa lähtivät viimeisimmät vieraat koteihinsa.» Sanasta *viimeinen* voidaan muodosta vertailuasteita samalla tavalla kuin muistakin *-inen*-loppuisista sanoista, mutta tätä sanaa »ei komparoida normaalikielessä» (Nykysuomen sanakirja). *Viimeinen* tässä perusmuodossaan tarkoittaa jo sellaista, jonka jälkeen ei ole enää mitään muuta samanlaista. Kun *viimeiset vieraat* poistuvat, jää taloon vain isäntäväki. *Viimeisimmät* tiedot (uutiset), paremmin *viime* tiedot (uutiset), koska *viime* merkitsee »menneisyydessä lähinnä oleva, viimeksi kulunut, tapahtunut».

»Saatu ratkaisu ei kuitenkaan tule ilmeisesti olemaan pitempiaikaisempi kuin vuoden kestävä.» Kahden adjektiivin muodostamaa yhdyssanaa komparoihtaessa liitetään komparatiivin tai superlatiivin tunnus vain jälkimmäiseen yhdysosaan (pitkäaikaisempi, -aikaisin). Kansanmurteissa voi käytäntö olla päinvastainen (pitempiaikainen), ja jälkiä

tästä on kirjakielessäkin (esim. parempi-osainen). Sellaisia muotoja, joissa komparatiivin tunnus on liitetty sekä alkuehtä jälkiosaan (pitempiaikaisempi), on kuitenkin pidettävä virheellisinä. Korjattuna virke kuuluisi: Saatu ratkaisu ei kuitenkaan tule ilmeisesti olemaan *pitkäaikaisempi* kuin vuoden kestävä.

»UM:n ilmoitus seurasi kiihkeää diplomaattista toimeliaisuutta, jonka pyrkimyksenä oli selvittää, kuka oikein puhuu L-Saksan hallituksen nimissä — liittokansleri K. vai finanssiministeri S.» Koska kyseessä on vain kaksi vaihtoehtoa, K. ja S., on käytettävä pronominia *kumpi*.

VEIKKO RUOPPILA